

G. P. Stepiens

Μία Μέρα στην Ακρόπολη

ΜΕ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΑΥΣΑΝΙΑ

ἀρχαῖον, ἀκμῆ δέ μέχρι νῦν πρόσφατόν ἐστι καί νεουργόν· οὕτως ἐπανθεῖ καινότης τις ἄθικτον ὑπὸ τοῦ χρόνου διατηροῦσα τὴν ὄψιν, ὥσπερ ἀειθαλές πνεῦμα καί ψυχὴν ἀγήρω καταμεμιγμένην τῶν ἔργων ἔχόντων. Πάντα δέ διεῖπε καί πάντων ἐπίσκοπος ἦν αὐτῶ Φειδίας, καίτοι μεγάλους ἀρχιτέκτονας ἔχόντων καί τεχνίτας τῶν ἔργων. Τόν μὲν γὰρ ἑκατόμπεδον Παρθενῶνα Καλλικράτης εἰργάζετο καί Ἰκτίνοσ, ...

Τὰ δέ Προπύλαια τῆς ἀκροπόλεως ἐξεργάσθη μὲν ἐν πενταετίᾳ Μνησικλέους ἀρχιτεκτονούντος· τύχη δέ θαυμαστὴ συμβᾶσα περὶ τὴν οἰκοδομίαν ἐμήνυσε τὴν θεὸν οὐκ ἀποστατοῦσαν, ἀλλὰ συνεφαπτομένην

τοῦ ἔργου καί συνεπιτελοῦσαν. Ὁ γὰρ ἐνεργότατος καί προθυμότατος τῶν τεχνιτῶν ἀποσφαλεῖς ἐξ ὕψους ἔπεσε καί διέκειτο μοχθηρῶς, ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἀπεγνωσμένος. Ἄθυμουντος δέ τοῦ Περικλέους ἡ θεὸς ὄναρ φανεῖσα συνέταξε θεραπείαν, ἧχρῶμενος ὁ Περικλῆς ταχύ καὶ ῥαδίως ἰάσατο τὸν ἄνθρωπον. Ἐπί τούτῳ δέ καί τὸ χαλκοῦν ἄγαλμα τῆς Ὑγείας Ἀθηνᾶς ἀνέστησεν ἐν ἀκροπόλει παρὰ τὸν βωμόν, ὅς καί πρότερον ἦν, ὡς λέγουσιν. Ὁ δέ Φειδίας εἰργάζετο μὲν τῆς θεοῦ τὸ χρυσοῦν ἔδος καί τούτου δημιουργός ἐν τῇ στήλῃ εἶναι γέγραπται, πάντα δ' ἦν σχεδόν ἐπ' αὐτῶ, καί πᾶσιν, ὡς εἰρήκαμεν, ἐπεστάται τοῖς τεχνίταις διὰ φιλίαν Περικλέους ...

μαζί ετελείωσαν στην ακμή της διοικήσεως ενός μόνου ανθρώπου ...

... ο δε χρόνος, τον οποίο από πριν δανείζει ο τεχνίτης στην προσπάθεια της δημιουργίας, εξασφαλίζει τη δύναμη της διατηρήσεως του έργου. Γι' αυτό και πιο πολύ θαύμαζαν τα έργα του Περικλή, διότι αν και έγιναν εντός ολίγου χρόνου, διατηρούνται επί πολύν. Διότι ενώ το καθένα στο κάλλος ήταν αμέσως τότε αρχαιοπρεπές, εν τούτοις μέχρι σήμερα εξακολουθεῖ να δίνει την εντύπωση του πρόσφατου και καινούργιου. Τόσο επανθίζει σ' αυτά η νεότης, η οποία διατηρεῖ την όψη τους ανέπαφη από το χρόνο, σαν να έχουν τα έργα αυτά αειθαλές πνεύμα ανάμεικτο με αγέραστη ψυχή.

Διηύθηνε τα πάντα και των πάντων ἦταν ἐπόπτης ο Φειδίας, αν και το κάθε ἔργο εἶχε δικό του μεγάλο ἀρχιτέκτονα και δικούς του τεχνίτες. Τον μὲν ἑκατόμπεδον Παρθενῶνα π.χ. ἐπεξεργάζονταν ο Καλλικράτης και ο Ἰκτίνοσ· ...

Τα Προπύλαια τῆς ἀκροπόλεως ἐκτίσθησαν μέσα σε μιά πενταετία με ἀρχιτέκτονα τον Μνησικλή· κάποιο

δε τυχαῖο και θαυμαστό περιστατικό, το οποίο συνέβη κατά τη διάρκεια της οἰκοδομῆς, ἀπέδειξε ὅτι ἡ θεά ὄχι μόνον δεν ἦταν δυσσαρεστημένη, ἀλλὰ συνεραζόταν για το ἔργο και βοηθοῦσε. Ο πιο ἐργατικός και ο πιο πρόθυμος ἐργάτης γλύστησε και ἔπεσε ἀπὸ ὕψος, βρισκόταν δε σε πολὺ κακὴ κατάσταση, ὥστε οἱ γιατροὶ τον εἶχαν ἀποφασίσει. Ἐνῶ ο Περικλῆς ἦταν πολὺ στενοχωρημένος, ἔρχεται στο ὄνειρό του ἡ θεά και δίνει μιὰ συνταγή θεραπείας, την οποία ἐφαρμόζοντας ο Περικλῆς θεράπευσε γρήγορα και εὐκόλα τον ἄνθρωπο. Γι' αυτό και ἔστησαν χάλκινο ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς Ὑγείας στην Ἀκρόπολη, κοντὰ στο βωμό, ο οποίος, καθὼς ἔλενε, ὑπῆρχε και προηγουμένως.

Ο Φειδίας ἐπεξεργάσθηκε το χρυσοῦν ἄγαλμα τῆς θεᾶς και ἀναγράφεται στη στήλη ὅτι αὐτός εἶναι ο κατασκευαστὴς του. Ὅλα σχεδόν σ' αὐτόν εἶχαν ἀνατεθεῖ και αὐτός ἐπιστατοῦσε, καθὼς εἶπαμε, τους τεχνίτες για ὅλα, λόγω τῆς φιλίας του Περικλή...

Η άνοδος στην Ακρόπολη των Αθηνών γίνεται σήμερα μόνο από τη Δυτική πλευρά στην οποία η κλίση του εδάφους είναι σχετικά μικρή και επιτρέπει τη διαμόρφωση εισόδου. Οι σημερινοί επισκέπτες έρχονται από τα νότια, παρακάμπτουν τον προμαχώνα πάνω στον οποίο βρίσκεται ο ναός της Αθηνάς Νίκης και φθάνουν στην είσοδο των Προπυλαίων. Δεν είναι βέβαιο πώς γινόταν κατά τις διάφορες περιόδους της αρχαιότητας η άνοδος έως τα Προπύλαια.

Ο επισκέπτης δεξιά του έχει τον προμαχώνα με πάνω τον μικρό ιωνικό ναό της Αθηνάς Νίκης και αριστερά του ένα ψηλό τιμητικό βάθρο της ελληνοιστικής εποχής που είναι γνωστό με το όνομα 'Βάθρο του Αγρίππα'. Ο Πausanias δεν το αναφέρει.

Από τα Προπύλαια σώζεται καλύτερα το Βόρειο τμήμα· η Βόρεια πτέρυγα είναι γνωστή ως Πινακοθήκη επειδή στα χρόνια του Πausanias στέγαζε σπουδαίους ζωγραφικούς πίνακες. Σήμερα περνάει κανείς μέσα από τα Προπύλαια από τη μεσαία από τις πέντε πόρτες, μεταξύ δύο ιωνικών κιονοστοιχιών.

Ευθύς μετά έχει ο επισκέπτης μια γενική εικόνα του εσωτερικού της Ακροπόλεως.

Δεξιά σώζονται τα ελάχιστα λείψανα του Ιερού της Αρτέμιδος Βραυρωνίας και ενός κτηρίου που δεν αναφέρει ο Πausanias, της Χαλκοθήκης. Στο βάθος ο όγκος του Παρθενώνα δεσπόζει σε ολόκληρο τον χώρο του Ιερού.

Απέναντι, σαράντα περίπου μέτρα από τα Προπύλαια, υψωνόταν κατά την αρχαιότητα το μεγάλο ορειχάλκινο άγαλμα της Προμάχου Αθηνάς, το οποίο περιγράφει ο Πausanias. Σήμερα σώζονται επι τόπου μόνον η θεμελίωση και τμήματα από την επίστεψη του βάθρου του. Αριστερά στο βάθος, βρίσκεται το Ερέχθειο, όπου στεγαζόταν το λατρευτικό άγαλμα της Αθηνάς. Ήταν ναός ιωνικού ρυθμού, με πολύπλοκη λειτουργία και μορφή, με δύο προστάσεις που προεξείχαν η μία στη Βόρεια

πλευρά και η άλλη στη Νότια, η πολύ γνωστή πρόσταση των Καρυατίδων. Στα ανατολικά του Ερεχθείου ήταν ο μέγας βωμός, από τον οποίο δεν σώζεται σήμερα τίποτα. Εκεί κατέληγε η πομπή των Παναθηναίων.

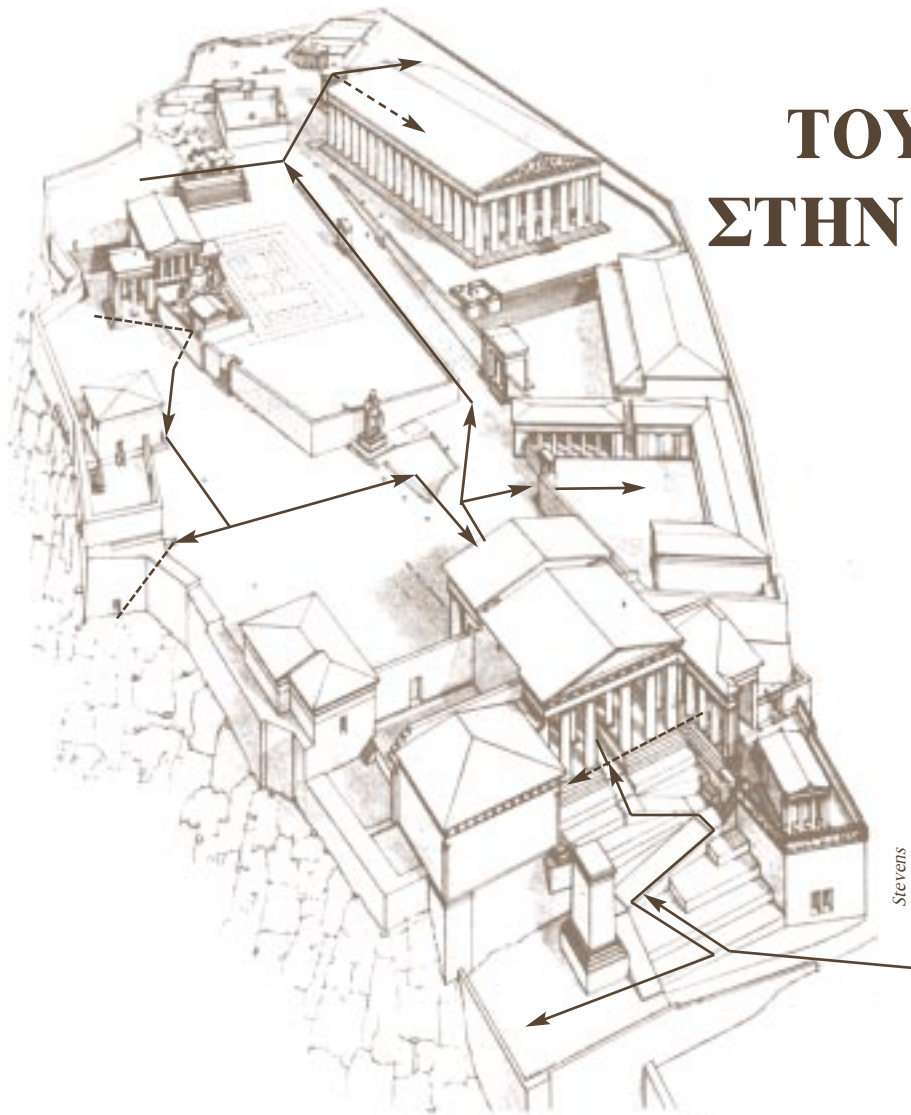
Για τον μεγάλο ναό, τον Παρθενώνα, το αριστούργημα της αρχαίας Ελληνικής αρχιτεκτονικής, ο Πausanias έγραψε ένα σχετικά μικρής αξίας σχόλιο. Αν και υπέστη φοβερές καταστροφές από την αρχαιότητα έως σήμερα, το μνημείο διατηρεί το μεγαλείο του και το κάλλος του, ως τις μικρότερες λεπτομέρειες του. Ο Πλούταρχος μας δίνει λεπτομέρειες για τις οικοδομικές δραστηριότητες στα χρόνια του Περικλή, το έργο του Φειδία και το αθάνατο πνεύμα των μνημείων.

Τα αρχιτεκτονικά μέλη που βρίσκονται στο έδαφος ανατολικά του Παρθενώνα ανήκουν στο μονόπτερο κυκλικό ναΐσκο της Ρώμης και του Αυγούστου και αυτόν δεν τον αναφέρει ο Πausanias.

Ο τρόπος τοποθέτησης των κτηρίων πάνω στον βράχο της Ακροπόλεως, είναι ελεύθερος αλλά αρμονικός. Η σημερινή εντύπωση διαφέρει πολύ από αυτήν που είχαν οι αρχαίοι επισκέπτες, γιατί πολλά πράγματα έχουν ριζικά αλλάξει. Η σημερινή επιφάνεια του βράχου έχει διαμορφωθεί έτσι λόγω των μεταγενεστέρων επεμβάσεων και των ανασκαφών του περασμένου αιώνα. Κατά την αρχαιότητα το τείχος που περιέβαλε την Ακρόπολη ήταν πολύ ψηλότερο και εκατοντάδες αναθήματα, βάθρα, βωμοί και επιγραφές γέμιζαν τον εσωτερικό χώρο. Τα ίδια τα αρχιτεκτονικά μνημεία πολύχρωμα και κατάκοσμα έδιναν στο σύνολο ένα χαρακτήρα που δυστυχώς σήμερα έχει χαθεί.

Η έξοδος από την Ακρόπολη γίνεται και πάλι μέσα από τα Προπύλαια και σε συνέχεια μέσα από την λεγόμενη πύλη Beulé, η οποία ανήκει στις υστερορωμαϊκές οχυρώσεις του Ιερού Βράχου και φυσικά δεν είδε ο Πausanias.

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΥΣΑΝΙΑ ΣΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΗ

Ἐς δὲ τὴν ἀκρόπολιν ἔστιν ἔσοδος μία· ἑτέραν δὲ οὐ παρέχεται, πᾶσα ἀπότομος οὔσα καὶ τεῖχος ἔχουσα ἐχυρόν.

Πausanία, Ἄττικά, I, 22,4

Η ακρόπολη έχει μιά είσοδο για δεύτερη δεν είναι κατάλληλη, γιατί ολόκληρη είναι απότομη και οχυρωμένη με τείχος.

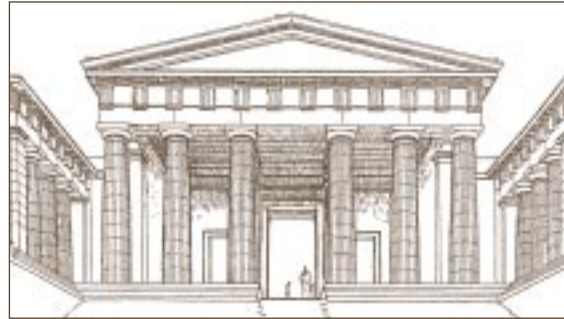
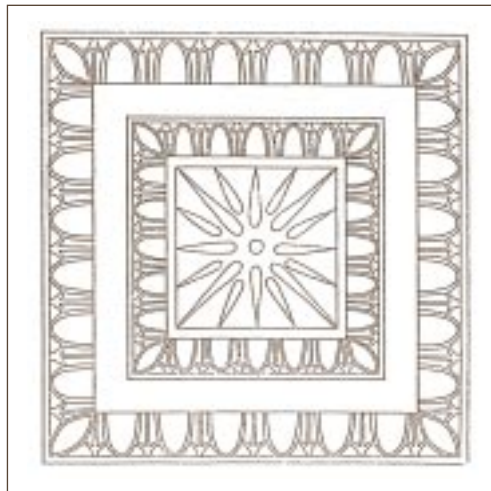
Πausanία, Ἄττικά, I, 22,4

ΠΡΟΠΥΛΑΙΑ

Ποιος ήταν ο αρχιτέκτων των Προπυλαίων και από πού το ξέρουμε;

Περίγραψε το κτήριο.
Πρόσεξε την πρωτότυπη αρχιτεκτονική σύνθεση και τη **συνύπαρξη Ιονικού και Δωρικού ρυθμού**.

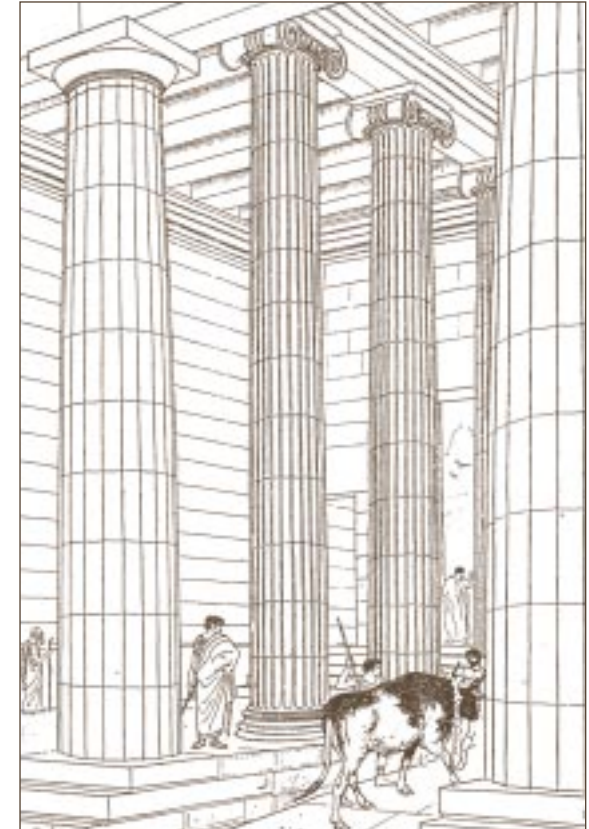
Οι μαρμάρινες οροφές σχηματίζονταν από **“φατνώματα”**.
Περίγραψε και χρωμάτισε ένα.

Krischen

Krischen

Krischen

Τά δέ προπύλαια λίθου λευκοῦ τήν ὀροφήν ἔχει καί κόσμων καί μεγέθει τῶν λίθων μέχρι γε καί ἐμοῦ προεῖχε.

Πανσανία, Ἄττικά, I, 22,4

Τα προπύλαια ἔχουν οροφή ἀπό μάρμαρο λευκό και μέχρι της εποχῆς μου υπερέχουν για την ομορφιά και το μέγεθος των λίθων·

Πανσανία, Ἀττικά, I, 22,4

Krischen

Ἔστι δὲ ἐν ἀριστερᾷ τῶν προπυλαίων οἴκημα ἔχον γραφάς· ὅποσαι δὲ μὴ καθέστημεν ὁ χρόνος αἴτιος ἀφανέσιν εἶναι, Διομήδης ἦν <καὶ Ὀδυσσεύς>, ὁ μὲν ἐν Λήμνῳ τὸ Φιλοκτῆτου τόξον, ὁ δὲ τὴν Ἀθηνᾶν ἀφαιρούμενος ἐξ Ἰλίου. Ἐνταῦθα ἐν ταῖς γραφαῖς Ὀρέστης ἐστὶν Αἴγισθον φονεύων καὶ Πυλάδης τοὺς παῖδας τοὺς Ναυπλίου βοηθοὺς ἐλθόντας Αἰγίσθῳ· τοῦ δὲ Ἀχιλλέως τάφου πλησίον... Πολυξένη...

Ἔγραψε δὲ [Πολύγνωτος] καὶ πρὸς τῷ ποταμῷ ταῖς ὁμοῦ Ναυσικά πλυνούσας ἐφιστάμενον Ὀδυσσεά... Γραφαὶ δὲ εἰσι καὶ ἄλλαι καὶ Ἀλκιβιάδης, ἵππων δὲ οἱ νίκης τῆς ἐν Νεμέᾳ ἐστί σημεῖα ἐν τῇ γραφῇ· καὶ Περσεὺς ἐστὶν ἐς Σέριφον κομιζόμενος, Πολυδέκτη φέρων τὴν κεφαλὴν τὴν Μεδούσης... ἔτι δὲ τῶν γραφῶν, ... ἐστί Μουσαῖος...

Πανσανία, Ἀττικά, I, 22,6-7

Αριστερά των προπυλαίων υπάρχει μία αίθουσα με ζωγραφικές παραστάσεις. Ανάμεσα σε κείνες που δεν έχουν εξαφανιστεί από την πολυκαιρία είναι εικόνες του Διομήδη και του Οδυσσέα, από τους οποίους ο Οδυσσεύς παριστάνεται να αφαιρεί στην Λήμνο το τόξο του Φιλοκτῆτη και ο Διομήδης το άγαλμα της Αθηνάς από την Τροία. Επίσης είναι ζωγραφισμένος ο Ορέστης να σκοτώνει τον Αίγισθο και ο Πυλάδης τους γιούς του Ναυπλίου που είχαν έρθει να βοηθήσουν τον Αίγισθο, καθώς και η Πολυξένη κοντά στον τάφο του Αχιλλέα... Απεικόνισε επίσης ο Πολύγνωτος και τον Οδυσσεά να στέκεται κοντά στο ποτάμι με τις μαζί με τη Ναυσικά γυναίκες που έπλυναν εκεί...

Ανάμεσα στις άλλες ζωγραφιές είναι και ο Αλκιβιάδης· στην εικόνα διακρίνει κανείς σημάδια ενδεικτικά της νίκης των αλόγων του στους αγώνες της Νεμέας. Επίσης παριστάνεται και ο Περσεύς πηγαίνοντας στη Σέριφο και φέρνοντας το κεφάλι της Μεδούσας στον Πολυδέκτη... Υπάρχει ακόμα ο Μουσαῖος ανάμεσα στις ζωγραφιές...

Πανσανία, Ἀττικά, I, 22,6-7

Εσύ με τι πίνακα θα διακοσμούσες την Πινακοθήκη;

Περιέγραψε το θέμα (μυθολογικά ή ιστορικά θέματα, μάχες, τοπία, προσωπογραφίες, κ.λ.π.) που φαντάζεσαι ότι θα είχε ο πίνακάς σου σε σχέση με το Ιερό της Ακροπόλεως.

Αν θέλεις, ζωγράφισέ τον.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ΝΑΟΣ ΑΘΗΝΑΣ ΝΙΚΗΣ

Τι ρυθμού είναι ο ναός;

Γιατί είχε γύρω γύρω στηθαίο;

Το στηθαίο διακοσμήθηκε με ανάγλυφα που παριστάνουν Νίκες. Μερικά από αυτά σώζονται στο Μουσείο. Σχεδίασε μία **Νίκη** για το στηθαίο.

...τῶν δὲ προπυλαίων ἐν δεξιᾷ Νίκης ἐστὶν ἀπτέρου ναός. Ἐντεῦθεν ἢ θάλασσά ἐστι σύνοπτος, καὶ ταύτη ῥίψας Αἰγεύς ἑαυτὸν ὡς λέγουσιν ἐτελεύτησεν·

Πανσανία, Ἄττικά, I, 22,4

...γνώμη δὲ λακεδαιμονίων τε ἐς τοῦτό ἐστιν <τό> ἄγαλμα καὶ ἀθηναίων ἐς τὴν ἄπτερον καλουμένην Νίκην, τῶν μὲν οὔποτε τὸν Ἐνάλιον φεύγοντα οἰχήσεσθαι σφίσι ἐνεχόμενον ταῖς πέδαις, ἀθηναίων δὲ τὴν Νίκην αὐτόθι αἰεὶ μενεῖν οὐκ ὄντων πτερῶν.

Λακωνικά III, 15, 7

Δεξιά των προπυλαίων υπάρχει ένας ναός της ἀπτέρου Νίκης. Από το μέρος αυτό έχει κανείς μια συνοπτική θέα της θάλασσας και λένε πως ο Αιγεύς απ' αυτού ρίχτηκε κάτω και αυτοκτόνησε.

Πανσανία, Ἄττικά, I, 22,4

Η έννοια που έχει για τους λακεδαιμόνιους το ἄγαλμα αυτό είναι η ίδια που έχει και η λεγόμενη ἀπτερος Νίκη για τους Αθηναίους, δηλ. πως ο Ενάλιος δεν θα μπορέσει να φύγει από τους λακεδαιμόνιους ποτέ, εφ' όσον βρίσκεται στα δεσμά και η Νίκη θα μένει πάντοτε στους Αθηναίους, εφ' όσον δεν έχει φτερά.

Λακωνικά, III, 15,7

ΙΕΡΟ ΒΡΑΥΡΩΝΙΑΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ

Καί Ἀρτέμιδος ἱερὸν ἔστι βραυρωνίας, Πραξιτέλους μὲν τέχνη τό ἄγαλμα, τῇ θεῶ δέ ἔστιν ἀπό Βραυρῶνος δήμου τό ὄνομα·

Πανσανία, Ἀττικά, I, 23,7

Υπάρχει επίσης και ένα ιερό της βραυρωνίας Ἀρτεμις, με ἀγάλμα της, ἔργο του Πραξιτέλη· το προσωνύμιο της θεᾶς οφείλεται στον αθηναϊκό δήμο της Βραυρώνας.

Πανσανία, Αττικά, I, 23,7

Τι ρυθμού είναι το κτήριο;

Περιγράψέ το:

Ποια άλλα έργα του Πραξιτέλη ξέρεις;

Πώς ονομαζόταν το κτήριο ανατολικά του Βραυρωνείου και γιατί;

ΠΑΡΘΕΝΩΝ

Ποιοι είναι οι **αρχιτέκτονες του Παρθενώνος** και από πού το ξέρουμε;

.....

.....

Ποια πλευρά του ναού απεικονίζεται στο σχέδιο και από πού το κατάλαβες;

.....

.....

Ποια στοιχεία της **σχεδιαστικής αποκαταστάσεως** του ναού δεν υπάρχουν σήμερα;

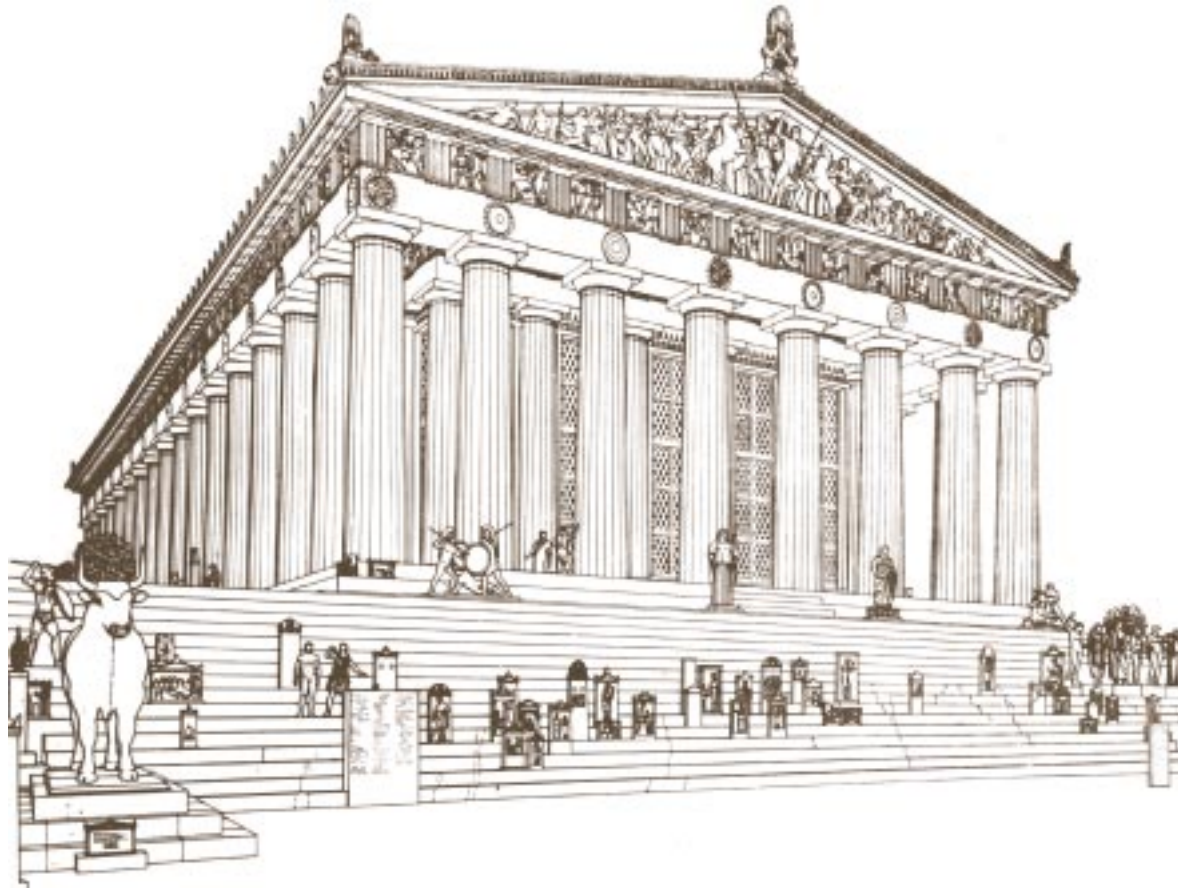
.....

.....

.....

.....

.....

Ἐς δέ τόν ναόν ὄν παρθενῶνα ὀνομάζουσιν, ἐς τοῦτον ἔσιουσιν ὅποσα ἐν τοῖς καλουμένοις αἰτοῖς κεῖται, πάντα ἐς τήν Ἀθηνᾶς ἔχει γένεσιν, τά δέ ὄπισθεν ἢ Ποσειδῶνος πρὸς Ἀθηνᾶν ἔστιν ἔρις ὑπέρ τῆς γῆς.

Παυσανία, Ἀττικά, I, 24, 5

Ὡς πρὸς το ναό που τον ονομάζουν παρθενῶνα, η παράσταση του αετώματος που βρίσκεται πάνω από την πλευρά της εισόδου του είναι ολόκληρη σχετική με τη γέννηση της Αθηνᾶς· στο οπίσθιο αέτωμα παριστάνεται η φιλονικία του Ποσειδῶνα πρὸς την Αθηνᾶ για τη γη.

Παυσανία, Αττικά, I, 24, 5

Praschmiker

Αυτό δέ ἐκ τε ἐλέφαντος τό ἄγαλμα καί χρυσοῦ πεποίηται. Μέσῳ μὲν οὖν ἐπίκειται οἱ τῷ κράνει Σφιγγός εἰκῶν..., καθ'ἑκάτερον δέ τοῦ κράνουσ γρυπές εἰσιν ἐπειροασμένοι... Τό δέ ἄγαλμα τῆς Ἀθηναῖς ὀρθόν ἐστίν ἐν χιτῶνι ποδήρει καί οἱ κατά τό στέρον ἡ κεφαλῇ Μεδούσης ἐλέφαντός ἐστιν ἐμπεποιημένη καί Νίκην τε ὅσον τεσσάρων πηχῶν, ἐν δέ τῇ <ἐτέρα> χειρὶ δόρυ ἔχει, καί οἱ πρός τοῖς ποσίν ἀσπίς τε κεῖται καί πλησίον τοῦ δόρατος δράκων ἐστίν· εἴη δ' ἄν Ἐριχθόνιος οὗτος ὁ δράκων. Ἔστι δέ τῷ βάθρῳ τοῦ ἀγάλματος ἐπειροασμένη Πανδώρας γένεσις.

Πανσανία, Ἀττικά, I,24,5 & 7

Ἐν ἀκροπόλει δέ τῇ ἀθηναίων τήν καλουμένην Παρθένον οὐκ ἔλαιον, ὕδωρ δέ τό ἐς τόν ἐλέφαντα ὠφελοῦν ἐστίν· ἄτε γάρ αὐχμηρᾶς τῆς ἀκροπόλεως οὔσης διά τό ἄγαν ὑψηλόν, τό ἄγαλμα, ἐλέφαντος πεποιημένον, ὕδωρ καί δρόσον τήν ἀπό τοῦ ὕδατος ποθεῖ.

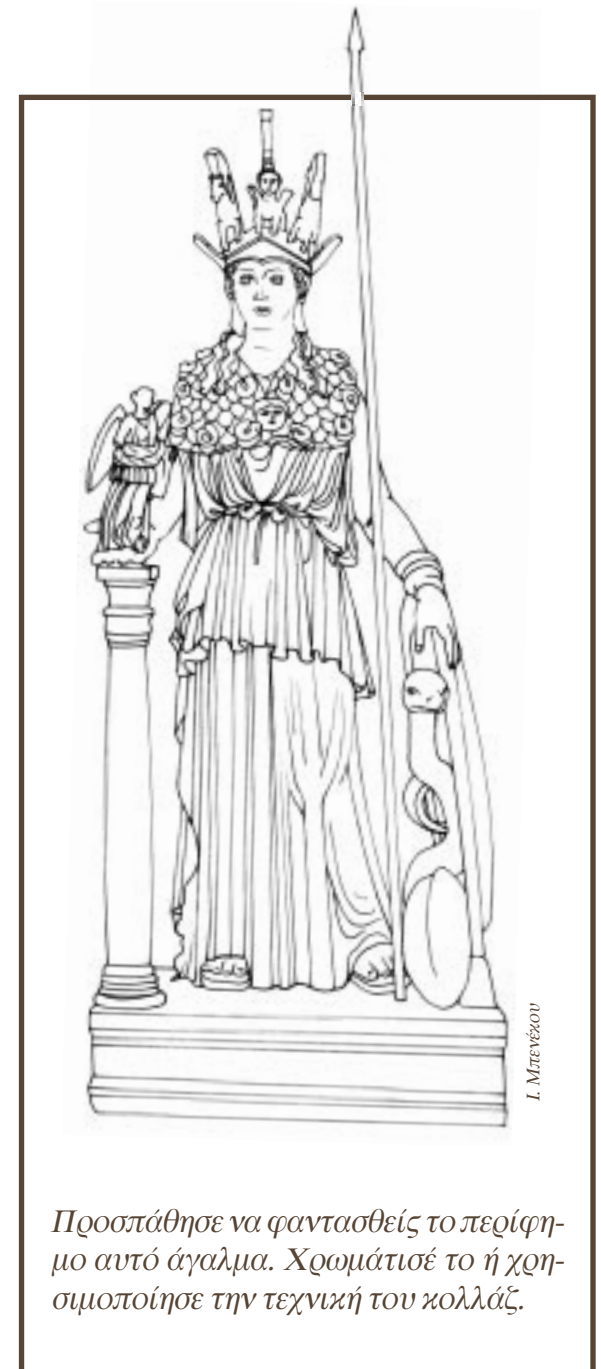
Πανσανία, Ἠλιακά, V, 11,10

Το ἄγαλμα το ίδιο είναι καμωμένο από ἐλέφαντα καί χρυσάφι. Στη μέση του κράνουσ τοῦ ὑπάρχει πλαστική εἰκόνα Σφιγγας... καί σε καθένα ἀπό τα πλάγια ὑπάρχουν γλυπτικές παραστάσεις γρυπῶν... Το ἄγαλμα παριστάνει τήν Ἀθηναῖ ὀρθία, με χιτῶνα μακρόν ὡς τα πόδια καί με γλυπτική παράσταση τῆς Μεδούσας ἀπό ἐλεφαντόδοντο στο στήθος· ἡ θεά κρατεῖ καί Νίκη, ὕψους τεσσάρων περίπου πῆχεων, ἐνώ με το ἄλλο χέρι βαστάει δόρυ· κοντά στα πόδια τῆς βρίσκεται ἡ ἀσπίδα καί κοντά στο δόρυ ἕνα φίδι, το ὁποῖόν ἐίναι ἴσως ὁ Ἐριχθόνιος. Στο βάθρο τοῦ ἀγάλματος ὑπάρχει ἀνάγλυφη παράσταση τῆς γέννησης τῆς Πανδώρας.

Πανσανία, Ἀττικά, I,24,5 & 7

Στην Ἀκρόπολη ὁμως τῶν Ἀθηναίων γιὰ το ἐλεφαντόδοντο τοῦ ἀγάλματος τοῦ λεγόμενου τῆς Παρθένου, ἐίναι ὠφέλιμο ὄχι το λάδι, ἀλλά το νερό· ἡ ἀκρόπολη δηλ. γιὰ το ἀρκετό τῆς ὕψους, ἔχει μεγάλη ξηρασία καί το ἄγαλμα που ἐίναι καμωμένο ἀπό ἐλέφαντα χρειάζεται νερό ἢ δροσιά.

Πανσανία, Ἠλιακά, V, 11,10

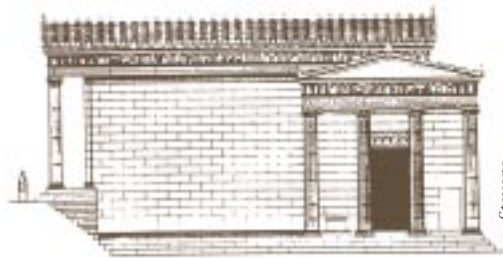
Ι. Μπιενέζου

Προσπάθησε να φαντασθεῖς το περίφημο αυτό ἄγαλμα. Χρωμάτισέ το ἢ χρησιμοποίησε τήν τεχνική τοῦ κολλάζ.

Η περιοχή του Ερεχθείου ήταν η ιερότερη σε όλη την Ακρόπολη διότι συγκέντρωνε τα αρχαιότερα Ιερά και παραδόσεις, με αποτέλεσμα την πολυπλοκότητα του κτηρίου. Δώσε μια σύντομη περιγραφή της κάθε πλευράς.

Stevens

Stevens

ΕΡΕΧΘΕΙΟΝ

Krischen

Ἔστι δὲ καὶ οἶκημα ἐρέχθειον καλούμενον· πρό δὲ τῆς ἐσόδου Διὸς ἐστὶ βωμὸς ὑπάτου, ἔνθα ἔμφυχον θύουσιν οὐδέν, ... Ἐσελθοῦσι δὲ εἰσι βωμοί, Ποσειδῶνος, ἐφ' οὗ καὶ Ἐρεχθεὶ θύουσιν ἕκ του μαντεύματος, καὶ ἥρωος Βούτου, τρίτος δὲ Ἡφαίστου· γραφαὶ δὲ ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ γένους εἰσι τοῦ Βουταδῶν καὶ (διπλοῦν γὰρ ἐστὶ τὸ οἶκημα) ὕδωρ ἐστὶν ἔνδον θαλάσσιον ἐν φρέατι...· ἀλλὰ τότε τὸ φρέαρ ἕς συγγραφὴν παρέχεται κυμάτων ἦχον ἐπὶ νότῳ πνεύσαντι. Καὶ τριαίνης ἐστὶν ἐν τῇ πέτρᾳ σχήματαῦτα δὲ λέγεται Ποσειδῶνι μαρτύρια ἕς τὴν ἀμφισβήτησιν τῆς χώρας φανῆναι.

Ἰερά μὲν τῆς Ἀθηνᾶς ἐστὶν ἢ τε ἄλλη πόλις καὶ ἡ πᾶσα ὁμοίως γῆ, (καὶ γὰρ ὅσοις θεοὺς καθέστηκεν ἄλλους ἐν τοῖς δήμοις σέβειν, οὐδέν τι ἦσσαν τὴν Ἀθηνᾶν ἄγουσιν ἐν τιμῇ), τὸ δὲ ἀγιώτατον ἐν κοινῷ πολλοῖς πρότερον νομισθέν ἔτεσιν <ἦ> συνῆλθον ἀπὸ τῶν δήμων ἐστὶν Ἀθηνᾶς ἄγαλμα ἐν τῇ νῦν ἀκροπόλει, τότε δὲ ὀνομαζομένη πόλει· φήμη δὲ ἕς αὐτὸ ἔχει πεσεῖν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

Υπάρχει και ένα οικοδόμημα που ονομάζεται ερέχθειο. Προ της εισόδου του υπάρχει βωμός για τον ύπατο Δία, όπου δεν γίνονται θυσίες εμψύχων ... Μέσα σ' αυτό υπάρχουν βωμοί, ένας για τον Ποσειδώνα, όπου οι αθηναίοι, συμμορφωμένοι με ένα χρησμό, θυσιάζουν και για τον Ερεχθέα, άλλος για το ήρωα Βούτη και τρίτος για τον Ἡφαιστο. Στους τοίχους υπάρχουν ζωγραφιές του (ιερατικού) γένους των Βουταδῶν. Καθώς το οικοδόμημα είναι διπλό, υπάρχει μέσα και φρέαρ με νερό θαλασσίνο... Σε τούτο όμως το φρέαρ αξιοσημείωτος είναι ένας ήχος κυμάτων που ακούεται ἄμα φυσήξει νότιος άνεμος. Υπάρχει και σημάδι της τριάινας στο βράχο. Αυτά λένε πως τα παρουσίασε ο Ποσειδῶν υποστηρίζοντας την αξιόσή του για την κατοχή της χώρας. Και η υπόλοιπη Αθήνα, καθώς και ολόκληρη η Αττική, είναι εξίσου καθιερωμένη στην Αθηνά, γιατί και ὅσοι δήμοι λατρεύουν άλλους θεοὺς δεν τιμούν λιγώτερο την Αθηνά. Το αντικείμενο που από ὅλους γενικά θεωρήθηκε ως το αγιάτατο, πολλά χρόνια προτού από τους δήμους γίνει ο συνοικισμός των Αθηνῶν, είναι το ἄγαλμα της Αθηνᾶς που βρίσκεται στην τώρα ονομαζόμενη ακρόπολη, τότε ὁμως πόλη. Για το ἄγαλμα αυτό υπάρχει η φήμη πως έπεσε από τον ουρανό·

Παυσανία, Ἀττικά, I, 26, 5-6

Παυσανία, Ἀττικά, I, 26, 5-6

Κρίσχην

Παπανικολάου

Περί δέ τῆς ἐλαίας οὐδέν ἔχουσιν ἄλλο εἰπεῖν ἢ τῇ θεῶ μαρτύριον γενέσθαι τοῦτο ἐς τόν ἀγῶνα τόν ἐπί τῇ χώρᾳ· λέγουσι δέ καί τάδε, κατακαυθῆναι μὲν τὴν ἐλαίαν, ἥνικα ὁ μῆδος τὴν πόλιν ἐνέπρησεν ἀθηναίους, κατακαυθεῖσαν δέ αὐθημερόν ὅσον τε ἐπὶ δύο βλαστήσαι πήχεις. Τῷ ναῷ δέ τῆς Ἀθηνᾶς πανδρόσου ναός συνεχῆς ἐστι·

Πανσανία, Ἀττικά, I, 27, 2

Σχετικά με την ελιά δεν αναφέρουν παρά μόνο πως αποτελεῖ «μαρτύριο» της Αθηνᾶς που το παρουσίασε κατά τον αγώνα για τη χώρα· υπάρχει και η εξής παράδοση, πως η ελιά κάηκε εντελώς, όταν ο μῆδος έβαλε φωτιά στην πόλη των αθηναίων, την ίδια μέρα όμως ξαναβλάστησε μέχρις ύψους δύο πήχεων.

Προς το ναό της Αθηνᾶς συνέχεια ο ναός της Πανδρόσου· ...

Πανσανία, Αττικά, I, 27, 2

Ποια στοιχεία της σχεδιαστικής αποκαταστάσεως το ναού δεν υπάρχουν σήμερα;

Stevens

Stevens

ΑΓΑΛΜΑ ΑΘΗΝΑΣ ΠΡΟΜΑΧΟΥ

Περιγράψε τις διαφορές στη μορφή των δύο αγαλμάτων του Φειδία, της Παρθένου και της Προμάχου.

Πού αλλού στην Ακρόπολη απεικονίζεται μάχη Λαπιθών και Κενταύρων;

Ποια άλλα αγάλματα της Αθηνάς υπήρχαν στην Ακρόπολη;

Χωρίς δέ ἢ ὅσα κατέλεξα δύο μὲν Ἀθηναίους εἰσὶ δεκάται πολεμήσασιν, ἄγαλμα Ἄθηνᾶς χαλκοῦν ἀπὸ μῆδων τῶν ἐς Μαραθῶνα ἀποβάντων τέχνη Φειδίου (καὶ οἱ τὴν ἐπὶ τῆς ἀσπίδος μάχην λαπιθῶν πρὸς κενταύρους καὶ ὅσα ἄλλα ἐστὶν ἐπειρασμένα λέγουσι τορεῦσαι Μῦν, τῶ δέ Μυῖ ταυτὰ τε καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἔργων Παρθάσιον καταγράψαι τὸν Εὐήνορος· ταύτης τῆς Ἄθηνᾶς ἢ τοῦ δόρατος αἰχμῆ καὶ ὁ λόφος τοῦ κράνους ἀπὸ Σουνίου προσπλέουσιν ἐστὶν ἤδη σύνοπτα).

Πανσανία, Ἄττικά, I, 28,2

Καταβᾶσι δέ οὐκ ἐς τὴν κάτω πόλιν ἀλλ' ὅσον ὑπὸ τὰ προπύλαια πηγὴ τε ὕδατός ἐστι.

Πανσανία, Ἄττικά, I, 28, 4

Εκτός από τα έργα που ανέφερα υπάρχουν και δύο που τα ανάθεσαν οι αθηναίοι από τη δεκάτη δυό πολεμικών νικών τους, ένα χάλκινο άγαλμα της Αθηνάς από τους μῆδους που είχαν αποβιβασθεῖ στο Μαραθῶνα, έργο του Φειδία· η παράσταση της μάχης των λαπιθῶν κατά των κενταύρων που υπάρχει πάνω στην ασπίδα και όσα άλλα μέρη του αγάλματος αυτού είναι πάνω δουλεμένα λένε πως έγιναν από τον τορευτή Μύν, σύμφωνα με σχέδια του γιού του Εὐήνορα Παρθάσιου, ο οποίος έκανε γι' αυτόν και τα άλλα σχέδια· η αἰχμὴ του δόρατος της Αθηνάς αυτής και ο λόφος του κράνους της είναι ορατά, όταν πλησιάζει κανείς (στον Πειραιά) πλέοντας από το Σούνιο.

Πανσανία, Ἀττικά, I, 28,2

Κατεβαίνοντας κανείς όχι ως την κάτω πόλη, αλλά αμέσως κάτω από τα προπύλαια συναντά μία πηγὴ νεροῦ.

Πανσανία, Ἀττικά, I, 28, 4

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ

περ. 50-120 μ.Χ.

Ο Πλούταρχος γεννήθηκε στη Χαιρώνεια της Βοιωτίας και ανήκε σε επιφανή οικογένεια. Σπούδασε φιλοσοφία στην Αθήνα, στην Ακαδημία. Αργότερα ταξίδεψε πολύ στην Ελλάδα, πήγε στην Αλεξάνδρεια και έμεινε για μεγάλο διάστημα στη Ρώμη, όπου και σχετίστηκε με την αυτοκρατορική αυλή. Αργότερα στην γενέτειρά του την Χαιρώνεια ίδρυσε Φιλοσοφική Σχολή που απέκτησε μεγάλη φήμη. Η πατρίδα του τον τίμησε με αξιώματα και στους Δελφούς τον έκαναν ιερέα του Πυθίου Απόλλωνα και επιμελητή των Πυθίων αγώνων, από το 95 έως τον θάνατο του.

Ο Πλούταρχος είναι ένας από τους σπουδαιότερους Έλληνες λογίους της αρχαιότητας. Το έργο του χωρίζεται σε δύο ομάδες, τα 'Ηθικά' σε επτά τόμους, που περιλαμβάνουν 83 πραγματείες για διάφορες επιστήμες, και τους 'Βίους Παραλλήλους' με τους οποίους δημιουργήθηκε ένα νέο λογοτεχνικό είδος, η βιογραφία. Με τους βίους (από τους οποίους σώζονται εικοσιδύο σε ζεύγη και μερικοί μεμονωμένοι) ο Πλούταρχος δεν προσπάθησε να γράψει ιστορία αλλά ανάλυση χαρακτήρων. Διέσωσε όμως μέγιστο αριθμό ιστορικών πληροφοριών όχι μόνον των βιογραφουμένων αρχαίων αλλά και της εποχής τους. Στους 'Βίους Παραλλήλους' είναι φανερό η διδακτική και η ηθική πρόθεση, γίνεται δε κατά κανόνα αντιπαράθεση ενός Έλληνα και ενός Ρωμαίου.

Το έργο του το οποίο χαρακτηρίζει η γλαφυρότητα διαβάστηκε πολύ και έγινε πηγή έμπνευσης για γνωστούς νεότερους συγγραφείς.

Όταν ο Πλούταρχος πέθανε, ο Πανσανίας ήταν μικρό παιδί.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ

περ. 110-180 μ.Χ.

Ο Πανσανίας γεννήθηκε στη Μικρά Ασία, στο Σίπυλο της Μαγνησίας από ευκατάστατη οικογένεια. Απέκτησε φροντισμένη μόρφωση. Σπούδασε αρχαία Ελληνική ποίηση και ιστορία και υπήρξε θαυμαστής και μιμητής του Ηροδότου. Στα χρόνια του Αδριανού και των Αντωνίνων ταξίδεψε στην Ιταλία, την Βόρειο Αφρική, την Μικρά Ασία και κυρίως στην Ελλάδα με σκοπό την μελέτη της τέχνης από τη σκοπιά της αρχαίας θρησκείας και της μυθολογίας. Αργότερα επεξεργάστηκε τις σημειώσεις του στις βιβλιοθήκες της Περγάμου και ίσως της Αθήνας και της Ρώμης. Στην Αθήνα έρχεται για πρώτη φορά το 145-148 μ.Χ.

Το έργο του "Ελλάδος Περιήγησις" είναι χωρισμένο στα βιβλία: Αττικά, Κορινθιακά, Λακωνικά, Μεσσηνιακά, Ηλείακά (Α' και Β'), Αχαϊκά, Αρκαδικά, Βοιωτικά και Φωκικά. Αποτελεί την σπουδαιότερη πηγή πληροφοριών για την τέχνη, την αρχιτεκτονική και τη μνημειακή τοπογραφία της αρχαίας Ελλάδος και είναι κυριολεκτικά πολύτιμο για την αρχαιολογική επιστήμη.

Το έργο του Πανσανία είναι στενά δεμένο με την παλαιά πίστη σε μια εποχή που αυξάνεται η επιρροή του Χριστιανισμού. Κύρια ενδιαφέροντα του ήταν η λατρεία, οι παραδόσεις και οι θρύλοι κάθε τόπου και λιγότερο η καλλιτεχνική αξία και η ιστορία των μνημείων του.

Η αρχαιολογία είναι η επιστήμη που με τα κείμενα ερμηνεύει τα μνημεία και με τα μνημεία ερμηνεύει τα κείμενα. Η προσέγγιση των κειμένων είναι εξ ίσου σημαντική με την παρατήρηση των μνημείων και η αλληλοερμηνεία τους δίνει νέα πνοή στην ιστορία της τέχνης και της αρχιτεκτονικής όπως και στην έρευνα.

Στο φυλλάδιο αυτό έχουν συγκεντρωθεί τα κείμενα (αρχαίο και μετάφραση) του Πλούταρχου και του Πausανία σχετικά με τα μνημεία της Ακροπόλεως καθώς και σχέδια αποκαταστάσεώς τους από τους ερευνητές F. Krischen, A. Παπανικολάου, C. Praschniker και G. P. Stevens (Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα).

Οι μεταφράσεις ανήκουν στους Θ. Παπακωνσταντίνου και Ν. Παπαχατζή.

Τα κείμενα αυτά είναι οι παλαιότερες και οι μοναδικές αρχαίες περιγραφές των μνημείων που έχουν βρεθεί. Έχουν μεγάλη σημασία, γιατί γράφτηκαν όταν τα μνημεία σώζονταν σε άριστη κατάσταση και ήταν ζωντανή ακόμη η αρχαία λατρεία της Αθηνάς, όπως και οι θρύλοι που τήν συνόδευαν.

Με οδηγό λοιπόν τον Πλούταρχο και τον Πausανία κάνε το δικό σου οδοιπορικό στον Ιερό βράχο, απάντησε στις ερωτήσεις και σημείωσε επιπλέον:

Τι βλέπεις που δεν είδε ο Πausανίας; Τι δεν βλέπεις που είδε ο Πausανίας;

Επιμέλεια: Κορνηλία Χατζηασλάνη

Καλλιτεχνική επιμέλεια: AltSys

© Εφορεία Αρχαιοτήτων Ακροπόλεως - Εκπαιδευτικά Προγράμματα

ISBN 960-214-758-X

Αθήνα 1998